

Eystein Eggen

VED OSLOFJORDEN

Havets udødelige tann ler mot solen.
Oseberg-haugen er over på den andre
siden.

Det skinner i hennes hvite smil.
Den døde er ikke lenger i graven.

«Den frie bonde ble en

«Hans dikt er noe av det mest dyptlodne som har stått i Aftenpostens litteraturspalter», skrev Eilif Straume for mange år tilbake. Dette gav dikteren selvtillit. Etterpå gikk han ikke bare ned i dypet, han ble landets ivrigste propagandist for nasjonale bygde-verdier. Og en av de ytterst få som tør utfordre norsk landbruksbyråkrati.

Hvem snakker vi om?

Eystein Eggen. «Haulden» fra Ås. . .

LARS BJØRKE (tekst & foto)

For han er filolog og strengt tatt nok så urban av vesen, denne 44-åringen fra Vingelen i Nord-Østerdal, og bare tilfeldigheter førte ham til Ås i begynnelsen av 70-tallet, dette stedet som har utdannet landbruksbyråkrater siden «Den høiere landbrugsskole» ble etablert i 1859. Nå ble Eystein Eggen aldri student ved landbrukshøgskolen - i stedet underviste han gymnasiaster i norsk, tysk og historie. Men han er til de grader uredd, selvgod og sta, at hvis storbønder i Trøndelag er ute etter en inkarnasjon av sin egen rase, bør de så absolutt ta en tur til Ås. At han har hender som ikke har vært i møkk siden guttedagene er

i denne sammenheng klinkende likegyldig.

Enestående byråkrati

Ingenting er som det var. Selvsagt ville vi treffe Eggen på «Kaffistova» mellom Karl Johan og Stortorget, når han først var i Oslo og ikke skrev sinte avisinnlegg fra skrivepulten i Ås. Så har denne tradisjonsrike kafeen skiftet navn til «Torgstua». Bare departementsråd Per Harald Grue i Landbruksdepartementet vet hvorfor.

— Nei, det er ingen respekt for tradisjon lenger, fortviler Eystein Eggen, korrekt antrukket i en nypresst dress som aldri har lukket fjøs. — Ingen verdier teller lenger for landbruket - bare penger. Snart graver landbruket sin egen grav. For hvis de bare tenker på penger, får de også problemer med å begrunne hvorfor landbruket skal være så forbasket viktig! Folk er snart lei av å betale ti ganger for mye for en tomat, bare fordi den er norsk.

— Jeg vil mene at prisen på tomater vil være like urimelig selv om bøndene danser «springar» og leser Bjørnstjerne Bjørnson etter Kveldsnytt!

— Vi trenger et nasjonalt landbruk. Men dette er ingen unnskyldning for at prisen på norske landbruksvarer er altfor høy. Det skyldes at vi betaler for et byråkrati som er enestående i verden. Det paradoksale er at antallet konsulenter i norsk landbruk har øket omvendt proporsjonalt med antallet bønder. Idag regner vi med at det er ca. 5000 konsulenter i privat og offentlig regi, mens vi regner med at det er ca. 40.000 heltidsbønder. Det vil med andre ord si at hver konsulent har åtte heltidsbønder under sin kappe. Er det ikke forferdelig!!?

«Millimeter-rettferdighet er en katastrofe»

Det er faktisk akkurat samme fordeling som man finner i barnehaver. En voksen på åtte barn. Slik blir dette et symbolsk uttrykk for bøndenes nye treldom. Som barn er de blitt hjelpeløst avhengig av sine foresatte. Slik må det vel også bli, når ingen bonde kan ha forutsetninger for å sette seg inn i regelverk og overføringsordninger uten juridisk embeds-eksamen.

— Det er millimeter-rettferdighetsom er katastrofen, presiserer Eggen. — Nå er landbruksbyråkratiet kommet i den fantastiske situasjon, at de lider under hardt arbeidspress. De får ikke sakene sine unna, slik at de blir liggende nedstøvet i skuffene. Et par-tre regler til, og vi må ha en byråkrat for hver bonde!

— Hvor mye vil en tomat koste da?

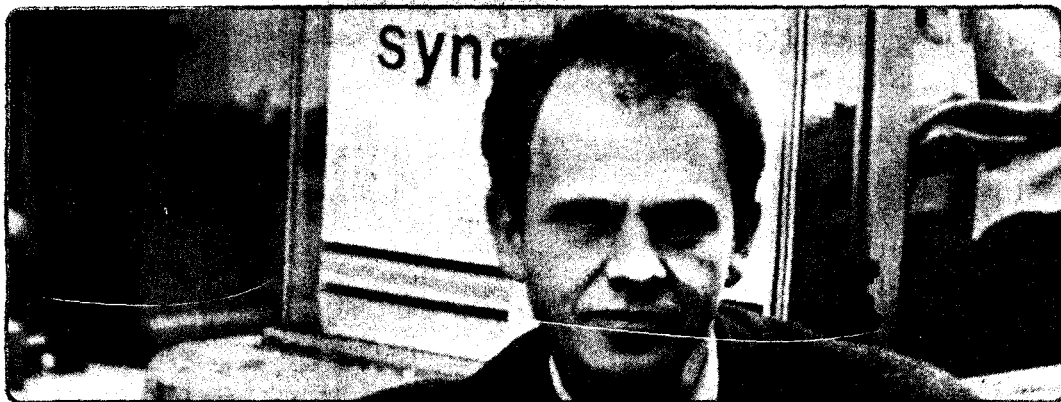
Vår venn filologen har ikke svar. I stedet går han bort til disken for å spandere kaffe. Åtte kroner kopen, subsidiert av landbruksorganisasjonene og kald for den når tilbake til bordet. Alt henger sammen i landbrukets verden.

Segmentet som dreper

Å kalle Eystein Eggen en vanskelig samtalepartner vil være en mild overdrivelse. Han kommer som en skurtresker. Skiller ut korn fra halm og kaster buntene av gårde på rekordtid.

— «Nedlegg Landbruksdepartementet», skrev du i Morgenbladet ifjor. Er dette fortsatt aktuelt?

— Den uttalelsen kom ikke fra meg, men fra Arild Hauglund, den formann i Studentersamfunnet på Norges Landbrukshøgskole som har fått størst oppslutning ved noe valg. Forslaget kom altså fra systemets mest fremgangsrike studentpolitiker!

Minnsful byråkrat... >>

— Han kan umulig være ansatt i en landbruksorganisasjon i dag?

— Stemmer. Hauglund er for tiden kontorsjef innen trelast, i Spydeberg. Men han viste til at landbrukspolitikken raserer alle de verdier den skulle tjene: Fedrelandet, friheten og beredskapen. «Landbrukssegmentet» sluker gull og prater tull, det er hovedargumentet hans. Grunnlaget for deres makt ligger i inntektsoverføringene og fullmaktslovene. Publikum får aldri noen oversikt over hvor mye av de årlige 13 milliarder til landbruket som tilfaller byråkratiet. Jeg skulle tro dette regnestykket skulle være overkommelig for det dusinet av professorer i landbruksøkonomi som sitter på Ås. Men nei - noe tall får vi aldri!

— Men Eggen, er ikke full nedleggelse noe drastisk?

— Kanskje litt. Men ved nærmere ettertanke er det mulig å spørre: Hvorfor han ingen foreslått dette før? Uansett ville det vært et artig eksperiment - og ingen bør bli overrasket hvis resultatet blir vellykket. Gyrd Nannestad, tidligere NLH-student og nå bonde i Ringsaker, skapte uttrykket «segmentet som dreper». Allt landbruksorganisasjonene og departementet legger fingeren sin på, faller dødt til jorden. Så ille er det faktisk, hevder Eggen.

Uvitende som vi er kan vi bare notere. Eggen henter to nye kopper med kald kaffe. Har han vært innom departementet selv?

Frihet og eiendomsrett

— Nei da, smiler han. — Det nærmeste jeg har kommet byråkratiet er som medredaktør av «Senio», Senterbevegelsens ideologiske tidskrift for politikk, kultur og debatt. I fjor kom vi blant annet ut med et kulturnummer som førte til adskillig debatt.

— Har virkelig bondebevegelsen noen selvstendig ideologi?

— Det burde ihvertfall være slik. Stikkordet er konservatisme, dette å bygge på nasjonale og kristne verdier. Likevel er det Høyre som til vanlig fremstår som talerør for konservatismen. Høyres hovedpoeng er vekst i folkeformuen og vern av individets frihet. Disse i og for deg prisverdige målsetninger, er imidlertid bare delvis vokst frem av konservatismens jordsmonn. Resten er høyst prosaisk pengegriskhet fra gamle Kristiania, mer elevet kalt næringsliberalismen. Liberalismens frihet blir ofte til friheter. Folkeformuen fremmer ikke nødvendigvis folkelykken.

— Men det gjør bunader og leikarring?

— Hovedpoenget er eiendomsrett og frihet. Når jeg liker å kalle meg «hauken fra Ås», er det fordi «hauken» er et gammelt navn for odelsbonde. Det beste i bonde-tradisjonen er at bønder tør si fra. Denne egenskapen har de tilegnet seg gjennom eiendomsretten. Eiendomsrett gir frihet, og frihet gir mulighet for å gjøre hva som er nødvendig.

— Vanskeligere er det ikke, sier han. — Det å lage butikk av hele landet gir ikke nødvendigvis frihet.

NLH - sosialismens fyrårm

Nei, ikke nødvendigvis. Spørsmålet er bare om bondene er flinkere å verne om sin. Det måtte være et sjokk for bygdekonservative å oppleve Norges Landbrukshøgskole i begynnelsen av 70-årene. Studentene gikk rundt med busserull og sandaler og forlangte kollektivisering av landbruket, helt i pakt med Stalins 5-årsplaner. Faktisk hadde KUL - «Kommunistisk Universitetslag», en «venstre-fraksjon» av AKP(m-l) - betydelig større innflytelse på Ås enn på Blindern.

— Historien kan bedra, Engen?

— Det var sterke personligheter, slik sett hadde de bondeblood. Men faktisk har jeg ikke opplevet noe sted i Norge hvor forakten for nasjonale interesser og verdier har vært mer påtrengende enn i NLH-miljøet.

— Jeg trodde det var bondenes beste sønner som gikk der?

— Uansett har det vært et kjærkomment objekt for byråkrater. Men dette er ikke noe nytt. Gamle Søren Jaabæk fra Agder var i forrige hundreår en av de store bondelederne på Stortinget. Han kjempet i en mannsalder for å få NLH nedlagt. Jaabæk så institusjonen som byråkratets redskap mot friheten. Hans kjæreste bilde var å omtale skolen som karantene for kvegpest.

— Hvordan kan du da fremheve bondene som frihetens og konservatismens frontkjempere, når de ikke gjør annet enn å drømme seg til teppelagte kontorer og sekretærer med lakk på neglene?

— Fullt så ille er det ikke. Men det er et paradoks at sosialistene styrer norsk landbrukspolitikk. Alle som i 1970-årene sto frem og forlangte avskaffing av eiendomsretten, de sitter nå høyt plassert i landbrukets organisasjoner. Da de kom hadde de et øye på revolusjonen, det andre på Statens lønnsregulativ. Nå tenker de lite på revolusjon, men desto mer på profit. Profit og mest mulig penger fra Staten er eneste mål.

— Fortsetter det slik vil vi til slutt ikke ha et eneste argument for å opprettholde norsk landbruk, avslutter han.

— Vil du forresten ha mer kaffe?

Vi velger et rundstykke i stedet. Med skinke av sprengforet, norsk gris, frattat frihet, frisk luft og seksualliv. 50 prosent kjøtt og 50 prosent kjemikalier.

Det er nok ikke bare kulturarven landbruket har forsmått...